

NAZILLI'DEKİ ARPAZ KULESİ

MEVCUT KORUNMA DURUMU VE KORUMA ÖNERİLERİ

Öğr. Gör. Dr. Ali YAŞAR

Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Çağrı Murat TARHAN

Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü

Arpaz Kulesi ile ilgili olarak daha önce çeşitli araştırma ve bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar daha çok Batı Anadolu Bölgesi'ndeki Ayanlık mimarisinin değerlendirilmesi şeklindedir. Ancak yapı koruma ve onarım çalışmaları bakımından hak ettiği ilgiyi bir türlü görememiştir. Yapı ile ilgili olarak farklı yıllarda yapılmış olan belgeleme çalışmalarında, yapının süreç içerisindeki değişimlerini gözlemlemek mümkün olmaktadır. Çalışmada bozulmaların artarak devam ettiği kulenin mevcut korunma durumunun güncellenmesi amaçlanmakta olup, bu noktada yapı malzemeleri, korunma sorunları ve bozulmalar ile malzeme sorunları, özgün yapıya risk oluşturan faktörler ile koruma önerilerine dikkat çekilmektedir.

1. ARPAZ KULESİ

Arpaz Kulesi, Aydın ilinin Nazilli İlçesi'ne bağlı Esenköy sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kule, büyük bir kompleksin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. *Osman Beyler Konağı* ya da *Beyler Konağı* olarak da bilinen bu kompleks, burçlu çevre duvarları, payandalı kale kısmı, kulesi ve gayet iyi durumdaki bey konağı ile bölgedeki en iyi korunmuş yapılarından biridir (**Resim 1**). Kule, esasında bir Karia kenti olan Harpaza antik kentinin konumlandığı Hisar Tepesi'nin eteklerinde ovaya hakim bir alana kurulmuştur (Arel 1986: 39-77; Arel 1993: 232; Yapucu 2010: 428-429, Hürol 2011: 65-74).

İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 23 Mart 1988 tarih, 171 sayılı kararı ile 2. grup yapı olarak tescillenip, koruma altına alınan yapının (Hürol 2011: 65 vd.) yakın zamana kadar mülkiyeti Arpaz Ailesi'nde bulunmaktaydı; ancak aile kulenin mülkiyetini kısa bir zaman önce Nazilli Belediyesi'ne devretmiştir. Günümüze oldukça tahrip olmuş şekilde ulaşan kulenin içine girilemediğinden ilgili yayınlardan kule ilgili genel bilgilere ulaşılmıştır.

Beyler Konağı'nın yanı başındaki Kulenin, Arpaz Beylerinden Hacı Hasan Bey'in II. Mahmut zamanında Rodos'tan getirttiği otuz kadar Rum ustaya yaptırıldığı belirtilmektedir (Arel 1986: 41). Kuleden daha sonra inşa edildiği düşünülen konağın müstemilatının ve divanhanesinin yenilediği belirtilmektedir (Hürol 2011: 65 vd.). Kuleye özgününde asma bir köprü ile çıkılmaktaydı. Ancak işlevini yitirmiş olan asma köprüden geriye sadece köprüyü açıp kapatmada kullanılan iki makara yuvası kalmıştır (**Resim 2**). Günümüzde kuleye giriş avluya sonradan eklenmiş olan basamakları taştan yapılmış olan bir merdiven ile ulaşabilmektedir (**Resim 3**). Kapının üzerinde içinde niş bezemeleri de bulunan mermer taklidi süslemeler bulunmaktadır (**Resim 4**). Dört katlı, L planlı olduğu belirtilen kuleye girişi sağlayan kapının solunda tonozlu, iki küçük bölüm, sağında ise yukarı kata çıkışı sağlayan ahşap bir merdiven kalıntısı bulunmaktadır. Zemin katın dış cephesi, sivri kemerli dikdörtgen ve bir kısmında çevreyi gözetlemek için yapılmış mazgallar bulunan sağır pencerelerle çevrilidir (**Resim 5**). Yapı bodrum kata sahiptir. Bu bölümün bir dönem hapisane, sonradan ise kiler olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bodrum duvarlarında birkaç mazgal dışında açıklık bulunmamakta, zemine açılan bir kapak aracılığıyla bodrum kata inilebilmekteydi. Yapının teras katının dört köşesinde, kat boyunca yükselen, dışa taşkın küçük silindirik kuleler ve kulelerin üzerinde mazgallar yer almaktadır (**Resim 6**).

KAYNAKLAR

- Arel, A. 1986. "Ege Bölgesi A'yanlık Dönemi Mimarisi Hakkında Bir Ön Araştırma", 4. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 39.
- Arel, A. 1992. "Ege Bölgesi A'yanlık Dönemi Mimarisi: 1986-1991 Çalışmaları", 10. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 37.
- Hürol, Ş. M. 2011. *Nazilli Arpaz Köyü (Esenköy) Arpaz Beyler Konağı Koruma Sorunları ve Restorasyon Önerisi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve Restorasyon Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şener, Y. S. 2013. "Arkeolojik Alanda Yapı Malzemelerinin Korunması: Temel Yaklaşımlar, Yöntem ve Uygulama Biçimleri", *Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı*, Edt. G. Kökdemir, Ankara: 611-624.
- Yapucu, O. P. 2010. "Büyük Menderes Bölgesinde Kuleli Yapılar ve Arpaz Kulesi", *Bozdoğan Cilt II*, Bozdoğan Belediyesi Kültür Yayını, Edt. C. Özgün, Bozdoğan: 416-432.

Resim 1. Arpaz Kulesi, Farklı Açılardan Görünüm (Mastaura Kazısı Fotoğraf Arşivi).